הארץ ומשם הפיצם יי על פני כל הארץ:

2. וַיֹּאמִרוּ הָבָה נִבְנֶה לְנוּ ומגדל בָּשְׁמִיִם וְנַעֲשֶׂה לְנוּ שֵׁם בָּשְׁמִיִם וְנַעֲשֶׂה לְנוּ שֵׁם פֶּן נָפוּץ עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ: בראשית יא ד 3. וּבְבל אֲשֶׁר אָמַרְתִּי 3. הְּבָּרְ מָשֶׁוֹ מְּבּיוְ זְּגְּ אֲלִיכָּם תִּשְׁמֵרוּ וְשָׁם אֱלֹתִּים אֲחַרִים לֹא תַוְבָּירוּ לֹא יִשְׁמַע עַל פִּיך: שמות כג יג פַּיְר: שמות בג 4. וְאַנְשֵׁי סְדֹם רְעִים

בראשית יג יג 5. אִיננוּ גַדוֹל בַּבַּיִת הַזָּה מֶמֶנִּי וְלֹא חְשַׂךְ מִמֶּנִי מְאוֹמָה כִּי אִם אוֹתָךְ מְאוֹמָה כִּי אִם אוֹתָךְ בָּאֲשֶׁר אַתְּ אִשְׁתוֹ וְאֵיןּר אֶצֵשֶׂה הָרְעָה הַגְּרֹלָה אֶצֶשֶׂה הָרְעָה הַגְּרֹלָה . לאלהים:

בראשית לט ט בראשית לט ט 6. הִשְּׁמֶר לְךְּ פֶּן יִהְיָה. ס. תּשְּבֶּּװּ לְךְּבְּרְ בֶּּן יִּתְּטָּת דָבָר עִם לְבָבְרְּ בְּלִיַּעַל לֵאמֹר קָרְבָה שְׁנַת הַשָּׁבַע שנת השמטה ורעה עינף באַחיר האביון ולא תתן וְקָרָא עָלֶיךְ אָל ייִ וָהַיָּה בָּךְּ חֲטָא: דברים טו ט

ר. וְגַם דָּם נְקִי שְׁפַּרְ מְנַשֶּׁה הַרְבֵּה מְאֹד עַד אשר מלא את ירושלם אשר החטיא את יהודה לָעֲשׁוֹת הָרֵע בְּעֵינֵי יְיָ: מלכים ב כא טז

8. אַרִץ מִמֶּנָה יַצֵא לְחֶם וְתַחְנֶּיהָ נֶהְפַּרְ כְּמוֹ אֵשׁ:

9. פַּרַץ נַחַל מִעָם גַּר הַנְשְׁכְּחִים מִנִּי רֶגֶל דַּלוּ מֵאֱנוֹשׁ נְעוּ: איוב כח ד 10. עַד אָנָה תְהותתוּ על אִישׁ הְּרָצְחוּ כֻּלְּכֶם כְּקִיר נָטוּי גָּדֵר הַדְּחוּיָה:

. תהלים סב ד 11. חָתַר בַּחֹשֶׁךְ בְּתִּים יוֹמָם חִתְּמוּ לְמוֹ לֹא יָדְעוּ איוב כד טז

תהלים נט ז 13. ערום ילינו מבלי

14. גבלות ישיגו עדר יר. אָשְרוּנוּ יַשִּיגוּ עַדֶּר גָּוְלוּ וַיִּרְעוּ: חֲמוֹר יְתוֹמִים יִנְהָגוּ יַחְבְּלוּ שׁוֹר אַלְמְנָה: איוב כד ב-ג 11. וְהוּא לִקְבָרוֹת יוּבָל ועל גדיש ישקוד:

דאים

סימן שכחה היא: רעים בגופס. שטופים בזימה: השמר לך פן יהיה דבר עם לבכך בליעל וגו' והיה כך חטא. והיינו ממון: ארץ ממנה ילא לחם. ארץ שבעה וטובה היא: וסחסיה נהפך כמו אש. ואחר כן נהפכה: וכי מאחר שארץ ממנה

יצה לחס. שיש לנו שיפוע לחס למה לנו עוברי דרכים: ונשכח. שלא יעברו עוברי דרכים בארלנו: פרץ. הקב"ה נחל גפרית ואש: מעם גר. ממקום הליכתו שהיה הולך למעלה והשליכו עליהם הנשכחים מני רגל ונתדלדלו (מאדם) [מארלם] ונעו לדראון: גר. קורנ"ט בלע"ז כמו (שמואל ב יד) מים הנגרים: **מהותמו.** תבקשו תרמיות ותוחנות: תרלחו כולכם. ע"י קיר נטוי וגדר הדחויה: יומס חתמו למו. היום סותמים וסוגרין כאילו לא ידעו אור כלומר סותמין וחותמין: אפרסמון. שלהם להפחידו ביד בעלי ממון כדי שיהו מניחין פקדון שלהם בבית גמיהם ובלילה מריחין האפרסמון וחותרין שם. מנהגו של מפקיד לורר וחותס: דרש ר' יוסי. בי מדרשה חתר בחשך בתים: איחתרו תלת מחה מחתרתת. ע"י ריח חפרסמוו שהיו מריחין ויודעין היכן מניחין ממונס: מי הוה ידענה דחתו גנבי. ל״א מי הוה ידענא דגנכי אחון: שפעי מרובי דליפורי דמא. דאדם גדול הוה. ואיידי דאמר לעיל איחתרו מחתרתי בליפורי דאתרא דרבי יוסי התם הוה נקיט נמי הא מילתא דכי נח נפשיה בהדי מאן. ביד מי נשלח: כי מטא לההוא דיירא. כשהגיע לאותו מלון: למיבת. ללון: שרינהו 0 לסיטפיה. התירו הארגזים והמרלופין ופתחום ונטלו כל מה שבתוכו: אחוכי. מלחקי: הנך דיורי. אותן בני הכפרים: א"ר ליבנו אחד בעורא. א"כ שבנו כדי

מאן נשדר נשדר בהדי נחום איש גם זו דמלומד בנסים הוא כי ממא לההוא דיורא בעא למיבת אמרי ליה מאי איכא בהדך אמר להו קא מובילנא כרגא לקיםר קמו בליליא שרינהו לסיפטיה ושקלו כל דהוה גביה ומלנהו עפרא כי מטא להתם אישתכח עפרא אמר אחוכי קא מחייכי בי יהודאי אפקוהו למקטליה אמר גם זו לטובה אתא אליהו ואידמי להו כחד מינייהו אמר להו דילמא האי עפרא מעפרא דאברהם אבינו הוא דהוה שדי עפרא הוו חרבי גילי הוו גירי בדוק ואשכחו הכי הוה מחוזא דלא הוו קא ליה למיכבשיה שדו מההוא עפרא עליה וכבשוה עיילוהו לבי גנזא אמרי שקול דניחא לך מלייה לסיפטא דהבא כי הדר אתא אמרו ליה הגך דיורי מאי אמטית לבי מלכא אמר להו מאי דשקלי מהכא אממאי להתם שקלי אינהו אמטו להתם קטלינהו להנך דיורי: דור הפלגה אין להם חלק לעולם הבא וכו': מאי עבוד אמרי דבי רבי שילא 🕫 נבנה מגדל ונעלה לרקיע ונכה אותו בקרדומות כדי שיזובו מימיו שמחכו עלה במערבא א"כ ליבנו אחד במורא י (אלא) א"ר ירמיה בר אלעזר נחלקו לג' כיתות אחת לעלות לרקיע למה בנו אותו בבקעה היה להם לבנות על אחד ההרים: הפילם ה'. פיזרם בכל העולם: שדים. יש להם לורת אדם ואוכלין ושותין כבני אדם ש: רוחין. בלי גוף ולורה: לילין. לורת אדם אלא שיש להם כנפים במסכת נדה (דף נד:): זו שאומרה געבוד ע"ו כי שם כלל ה'. בלבל לשונם כדי שלא יהא אחד מכוון לדעת חבירו לעבוד ע"ו: שליש [נכלע]. נבלעו יסודותיה משוקעת היא בקרקע עד שליש ושליש של מעלה נשרף ושליש אמלעי קיים בקרקע ולא שיהא עומד באויר: אויר מגדל. מראש המגדל (כלומר) [כמו אוירה של עיר] מי שעומד סביב למגדל ורואה אוירה ומראה גובה שלו: משכח. שכן נגזר על אותו מקום שישכח ולכך הם עלמם שכחו את לשונם: בכל ובורסיף סימן רע לחורה. שמשכחין הלמוד מפני שעומדים באויר המגדל: למה נקרא שמה בורסיף בור שאפי. בור שנתרוקן מימיו כלומר משכח החדם כל מה שלומד: שחפי. כמו (ב"מ דף ס.) השופה את היין לשון (ירמיה מח) הורק מכלי אל כלי. ומפני מה שמה בבל [שמשכחת] אמר רב יוסף כי שם בלל לפי שבלבל הקדוש ברוך הוא את לשונם לשם לכך י היא

כו׳ לאשמועינן דמלפורי הוה: אומרת נעלה ונשב שם ואחת אומרת נעלה משכחת: ים סימן רע. כלומר שמם ונעבוד עבודת כוכבים ואחת אומרת נעלה ונעשה מלחמה זו שאומרת נעלה ונשב שם יהפיצם ה' וזו שאומרת נעלה ונעשה מלחמה נעשו קופים ורוחות ושידים ולילין וזו שאומרת נעלה ונעבוד עבודת כוכבים כי שם בלל ה' שפת כל הארץ תניא רבי נתן אומר כולם לשם עבודת כוכבים נתכוונו כתיב הכא ינעשה לנו שם וכתיב התם יושם אלהים אחרים לא תוכירו מה להלן עבודת כוכבים אף כאן עבודת כוכבים אמר רבי יוחגן מגדל שליש נשרף שליש נבלע שליש קיים אמר רב אויר מגדל משכח אמר רב יוסף בבל יובורסיף סימן רע לתורה מאי בורסיף אמר ר' אסי בור סשאפי: אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא וכו': ת"ר סאנשי סדום אין להן חלק לעולם הבא שנאמר יואנשי סדום רעים וחמאים לה' מאד רעים בעוה"ז וחמאים לעולם הבא אמר רב יהודה רעים בגופן וחמאים בממונם רעים בגופן דכתיב יואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת לבוש וְאַין בְּּטוֹת בְּקְרָה: וחטאתי לאלהים וחטאים בממונם דכתיב יוהיה בך חטא לה' זו ברכת השם מאד שמתכוונים וחוטאים במתגיתא תנא ירעים בממונם וחטאים בגופן רעים בממונם דכתיב ורעה עינך באחיך האביון וחטאים בגופן דכתיב וחמאתי לאלהים לה' "זו ברכת השם מאד זו שפיכות דמים שנאמר יגם דם נקי שפך מנשה (בירושלים) הרבה מאד [וגו'] ®ת"ר אנשי סדום לא נתגאו אלא בשביל מובה שהשפיע להם הקב"ה ומה כתיב בָהם יארץ ממנה יצא לחם ותחתיה נהפך כמו אש מקום ספיר אבניה ועפרות זהב לו נתיב לא ידעו עים ולא שזפתו עין איה לא הדריכוהו בני שחץ לא עדה עליו שחל אמרו ובי מאחר שארץ ממנה יצא לחם ועפרות זהב לו למה לנו עוברי דרכים שאין באים אָלינו אלא לחסרינו [מממוננו] בואו ונשכח תורת רגל מארצנו שנאמר יפרץ נחל מעם גר הנשכחים מני רגל דלו מאנוש נעו דרש רבא מאי דכתיב יעד אנה תהותתו על איש תרצחו כולכם כקיר נמוי גדר הדחויה מלמד שהיו נותנין עיניהן בבעלי ממון ומושיבין אותו אצל קיר נטוי ודוחין אותו עליו ובאים ונוטלין את ממונו דרש רבא מאי דכתיב ייחתר בחשך בתים יומם חתמו למו לא (ראו) [ידעוֹ] אור מלמד שהיו נותנים עיניהם בבעלי ממון ומפקידים אצלו אפרסמון ומניחים אותו בבית גנזיהם לערב באים ומריחין אותו ככלב שנא' בישובו לערב יהמו ככלב ויסובבו עיר ובאים וחותרים שם ונוטלין אותו ממון ואו יובלו שור אלמנה לבוש ואין כסות בקרה יוחמור יתומים ינהגו יחבלו שור אלמנה גבולות ישיגו עדר גזלו וירעו בוהוא לקברות יובל ועל גדיש ישקוד בו דרש ר' יוםי בציפורי אחתרין ההיא ליליא תלת מאה מהתרתא בציפורי אתו וקא מצערי ליה אמרו ליה יהבית אורחיה לגנבי אמר להו מי הוה ידענא דאתו גנבי כי קא נח נפשיה דרבי יוםי שפעי מרזבי דציפורי דמא ₪ אמרי ∘דאית ליה חד תורא מרעי חד יומא דלית ליה יכי קא נח נפשיה דרבי יוםי שפעי מרזבי דציפורי דמא ₪ לירעי תרי יומי ההוא יתמא בר ארמלתא הבו ליה תורי למרעיה אזל שקלינהו וקמלינהו אמר להו

ולעיל יו: וש"כו. ב) ב"ם מ"ז, ג) [גירסת ב"ש בירשוף], ד) [גיר הערוך ברסיף שפת], [מוספתא פי"ג ע"ש], [תוספתה פי"ג], [תוספתה פי"ג], ט) ול"ל ילינון, י) [מ"ק ל) [ל"ל לסיפטיה], (1) מ) [חגיגה טו.], (2) בס"ח: כך, ם) [ל"ל חחר ד"ה

הגהות הב״ח לא במ' אחרי דבי ר' שילא

הנהות הנר"א נמ' ערום נרשם עליו יוסי. נרשם על תיבת דרש אות א: [ג] שם אמרי דאית אמרי אות ג':

לעזי רש"י

מוסף רש"י

לסיפטיה. ארגז שלו (תענית כא.). כחד מנייהו. כאחד משרי קיסר וווח). מעפרא דאברהם. גילי. קשין (שם). אמרי דאית ליה חד תורא כו'. **קלוס** (לקמן עמ' ב)**. מרעי** חד יומא. כל בהמות העיר (נדה סט.). ההוא יתמי. עלא היה לו עור וכפאוהו לרעות בהמותיהן ב' ימים